

Белан, Г.В. До проблеми дослідження педагогічної персоналії у дискурсі вітчизняної історико-педагогічної науки (кінець XIX – початок XX ст. (1917р.))[Текст] / Ганна Валеріївна Белан // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки) : [зб. наук. праць / гол. ред. В.С.Курило]. –Вип. № 6 (295) жовтень 2015. - ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2015. – С. 79 – 88.

УДК 7.018.2

Г.В. Белан

**ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ПЕРСОНАЛІЇ У ДИСКУРСІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРИКО-
ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ
(КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX СТ. (1917 р.)**

Сучасні трансформації українського суспільства на засадах демократизації та гуманізації, звернення до європейських політичних і культурних традицій, як наслідок процесу євроінтеграції, спонукають до науково-об'єктивного, конструктивного дослідження, проникнення у глибинні, сутнісні пласти освітньо-виховних явищ і феноменів минулого. Така тенденція забезпечує як дотримання принципів єдності, системності та наступності у моделюванні освітніх інфраструктур сьогодення, так і виступає обов'язковою умовою удосконалення і підвищення продуктивності науково-педагогічних досліджень, висока питома вага яких великою мірою ґрунтується на досягненні в них поєднання і взаємозв'язку перспективи і ретроспективи. Відтак, суттєві зміни пріоритетів і цінностей в освітньому просторі ХХІ століття детермінують актуальність висвітлення в сучасних історико-педагогічних дослідженнях особливостей становлення та розвитку педагогічних теорій, освітньої практики в контексті розкриття суспільних і освітніх процесів, що стали підґрунтям змін світоглядних векторів у педагогічних реаліях конкретної епохи та дозволяють визначити їх продуктивний та прогностичний потенціал.

У вітчизняній історико-педагогічній науці сучасності відбувається сутнісне переосмислення змісту і спрямованості основних положень світової і вітчизняної педагогічної думки на основі виявлення й інтерпретації найцінніших здобутків теорії і практики освіти минулого. Особливого значення у цьому процесі набуває науково-теоретична спадщина видатних вітчизняних вчених, педагогів, просвітницьких діячів другої половини XIX - початку XX століть (до жовтня 1917 р) - часу стрімких кардинальних перетворень у соціально-економічній, культурно-політичній та духовній сферах життєдіяльності країни, обумовлених потребами суспільного розвитку та економічної модернізації.

Саме в цей період формується історія педагогіки як самостійна галузь наукового знання; серед праць вчених, педагогів, громадсько-просвітницьких діячів другої половини XIX - початку XX століття, присвячених основним проблемам теорії та практики освіти і шкільництва, з'являються систематизовані нариси з історії освіти, висвітлення й аналіз спадщини та біографії видатних педагогів минулого, здійснюється на

емпіричному рівні концептуалізація розвитку педагогічних ідей, відбувається формування первинних теоретичних основ історії педагогіки, обґрунтовується необхідність застосування історико-педагогічного знання, зокрема для змін у змісті навчання і виховання, підготовки професійних педагогічних кадрів, здійснення реформ в системі освіти в цілому.

Необхідно відзначити, що розвиток педагогічної думки конкретної історичної епохи як широкого поняття культурної сфери, яке охоплює як педагогіку, так і філософію, ідеологію, етику, мораль, релігію, повною мірою відображено в науково-творчій спадщині найбільш яскравих представників даного періоду. У той же час, система науково-педагогічних поглядів, концепцій будь-якого громадського діяча, просвітителя виступають не тільки адептом його наукових рефлексій, ідей про виховання і освіту, а й свідченням світоглядних переконань, екзистентних, аксіологічних позицій, які, як правило, відображають характерні тенденції розвитку соціуму в рамках певного хронотопу. Процес безперервного розширення і поглиблення сучасної педагогічної думки зумовлює появу інноваційних методологічних основ дослідження невивчених феноменів і фактів історико-педагогічної науки. За таких умов інтерес до педагогічних персоналій зростає, і значна частина творчих біографій вперше стає об'єктом наукової рефлексії. Цей процес є інноваційним в історико-педагогічній науці, хоча наукова біографія стала вже певною традицією, властивою педагогічній науці взагалі, починаючи з середини XIX ст. - періоду становлення історії педагогіки як науки та початку кардинального розширення усіх сфер історико-педагогічних досліджень вітчизняних вчених, предметом вивчення яких стала реалізація історико-педагогічного знання в діяльності педагогів-дослідників, учителів, вихователів, початкове осмислення складових існуючих педагогічних теорій. Відтак, історіографічне осмислення процесу становлення і розвитку вітчизняної історії педагогіки другої половини XIX - початку XX століть набуває незаперечної актуальності та значимості у науковому дискурсі сьогодення. А системне висвітлення педагогічних поглядів і наукової біографії культурно-освітніх діячів, науковців, педагогів минулого в контексті історичної епохи виступає сьогодні популярним інструментом розгляду динаміки розвитку історико-педагогічної науки як персоніфікованого процесу культурних перетворень суспільства. Сучасні дослідники української педагогічної думки Е.Адаменко, Н. Антонець, Л. Березівська, Н.Дічек, Н. Побірченко, Н. Сейко, О.Сухомлинська та ін. вводять в науковий дискурс нову інтерпретацію поглядів, ідей відомих і забутих вітчизняних педагогів, культурно-освітніх діячів різних історичних періодів, подаючи через призму вивчення їх творчої спадщини і систематизованого висвітлення сукупності педагогічних поглядів провідних персоналій нові підходи до дослідження історико-педагогічних явищ минулого.

Використання здобутків вітчизняної педагогічної теорії та практики другої половини XIX – початку XX століття є закономірним явищем сьогоденного розвитку педагогічної науки. Свідченням цього є наукові праці сучасних дослідників Л.Березівської, С.Дмитренко, Н.Побірченко та інших щодо періоду другої половини XIX століття, як одного з найвагоміших в історії розвитку української педагогічної думки. Зацікавлення науковцями подіями окресленої доби зумовлене, на нашу думку, обсягом того значного внеску, який був зроблений видатними діячами цього періоду у розвиток вітчизняного культурно-освітнього руху.

Саме цей період постала плеяда культурно-громадських діячів, письменників, педагогів, які плідно працювали на ниві просвітництва народу, становлення національної системи навчання і виховання дітей та молоді: В. Антонович, Ф.Вовк, М.Драгоманов, П.Житецький, О.Кониський, М.Костомаров, П. Куліш, М.Лисенко, К.Михальчук, І. Нечуй-Левицький, С.Ніс, О.Потебня, Т.Рильський, О.Русов, М.Старицький, П.Чубинський і багато інших. Спадщина цих діячів, безумовно, посідає значне місце в історії розвитку багатьох галузей вітчизняних науки та мистецтва, оскільки вони є авторами численних оригінальних робіт з історії культури України, літератури і літературознавства, фольклористики, лінгвістики, дидактики, теорії і практики виховання, вищої школи, історії освіти тощо.

Саме в другій половині XIX століття активно формувалися основи теорії вітчизняної педагогічної науки [4], підґрунтям якої став розвиток національної системи навчання, виховання, громадської свідомості народу, використання кращих традицій народної педагогіки. Культурно-освітній рух та наукова думка окресленого періоду характеризується спрямованістю на створення освітньо-виховної системи на засадах народності, демократизму і гуманізму, ставлячи метою формування Людини з високими духовними ідеалами.

Сучасні дослідники розвитку української педагогічної думки XIX століття Л.Березівська, М. Веркалець, С.Дмитренко, Н. Побірченко, Б.Ступарик, М.Ярмаченко та інші пов'язують активізацію пошуків у педагогічній теорії і практиці України другої половини XIX – початку XX століття як із політико-економічними трансформаціями суспільства, так і з зростанням впливу ідей національного та духовно-культурного відродження.

Саме у цей період з'являється значна кількість робіт, у яких порушувалось питання ролі і місця освіти у розвитку суспільства, проблеми створення національної моделі школи, яка була б здатна забезпечити суспільний прогрес держави, оновлення змісту освіти, розробки і впровадження передових методів навчання тощо. У цьому аспекті важливого значення набувають досягнення вітчизняних теоретиків педагогіки Л.Н.Модзалевського, М.І.Демкова, П. Ф. Каптерєва, А.Ф. Музиченка та інших у галузі досліджень питань історії науки та педагогічних персоналій, у яких було здійснено на високому науковому рівні рефлексію генезису педагогічних концепцій та течій другої половини XIX – початку XX століття, що визнавалися світовою науково-педагогічною спільнотою та відіграли свою незаперечну роль у процесі розвитку історико-педагогічного знання означеного часового проміжку. Праці *Л.Н.Модзалевського* «Очерк истории воспитания и обучения с древнейших до наших времен» (1866); *М.И.Демкова* «История русской педагогики» (1895), «Русская педагогика XVIII в.» (1896), «История русской педагогики» (1896), «Русская педагогика в главнейших ее представителях» (1898), «Новая русская педагогика» (1898), «Очерки по истории русской педагогики» (1909), «Материалы для истории русской педагогической литературы XIX века» (1912), «Старые и новые педагоги, их жизнь, мысли и труды» (1912), «История западноевропейской педагогики» (1912), «Краткая история педагогики» (1913), «Курс педагогики» (1917); *П.Ф.Каптерева* «Связь истории педагогики с историей вообще» (1883), «Взгляд Ушинского на первоначальное воспитание детей» (1901), «О народном образовании» (1902), «История

русской педагогии» (1909), «Новая русская педагогия, ее главнейшие идеи, направления и деятели» (1914); А.Ф.Музиченка «Современные педагогические течения» (1913), «И.Ф.Герbart и его школа» (у збірнику «Очерки по истории педагогических учений» (1911) розкривали і систематизували багатий інтелектуально-творчий потенціал світоглядних ідей, підходів і концепцій педагогів різних історичних епох, що представляли надзвичайну наукову цінність для розвитку історико-педагогічної науки, педагогічної теорії й освітньої практики другої половини ХІХ – початку ХХ століття. Своєю появою ці праці демаркували якісні перетворення в педагогічній думці періоду саме у контексті розширення історико-педагогічного знання, первинною спробою періодизації історії педагогіки та створення цілісної історико-педагогічної теорії, історико-педагогічного знання.

Оскільки *метою* нашої наукової розвідки є розгляд особливостей вивчення педагогічних персоналій у вітчизняному історико-педагогічному дискурсі другої половини ХІХ - початку ХХ століття, виокремлюємо ґрунтовну теоретичну працю М.І.Демкова (1859-1938) «Старые и новые педагоги, их жизнь мысли и труды» (1912), на матеріалі якої, на нашу думку, можна найбільш повно репрезентувати алгоритм вивчення тих педагогічних персоналій, вивчення наукової біографії та спадщини яких було актуальним для історико-педагогічного знання у другій половині ХІХ - початку ХХ століття.

Необхідно відзначити, що саме із науковим доробком М.І.Демкова сучасні вчені пов'язують концептуалізацію історико-педагогічного знання і освітньо-виховної практики [6, с. 15]. На основі цілісного вивчення праць ученого, І.Б.Федотова у дисертаційному дослідженні з теми «Становление и развитие истории педагогики в России : вторая половина ХІХ - начало ХХ веков» обґрунтувала висновок, що М.І.Демков зробив перший крок до філософського осмислення педагогічного знання минулого і створення теоретико-методологічного фундаменту історико-педагогічної науки. Він довів, що в теорії та історії педагогіки емпіричний матеріал являє собою першоджерело, основу теоретичних досліджень і подальшого встановлення правил і законів. Дослідниця зазначає, що здійснений М.І.Демковим всебічний аналіз генезису педагогічних ідей дозволив йому зробити висновок про те, що вітчизняна педагогічна думка кінця ХІХ - початку ХХ ст. орієнтувалася переважно на досягнення науки, культури, на світські традиції, на ідеї народності у громадському вихованні, фокусуючись на меті формування особистості і врахування громадських, державних інтересів. Вчена переконана, що ідея створення «загальної теорії повноти розвитку сил і морального самовдосконалення» є результатом проведеного М.І. Демковим аналізу та синтезу, узагальнення досягнень світової педагогічної думки. Ця ідея свідчить, на думку дослідниці, що учений був прихильником педагогічної антропології. Завдяки цьому в на всій території Російської імперії кінця ХІХ - початку ХХ ст. набула популяризації ідея антропологізації освіти, тобто відтворення у змісті освіти повноцінного образу людини, яка може стати джерелом і засобом формування особистості учня. І.Б.Федотова підкреслює, що на основі аналізу історико-педагогічних явищ М.І.Демков сформував підходи до вирішення соціально-педагогічних завдань сучасності - науковому обґрунтуванню шляхів стратегічного розвитку вітчизняної системи освіти і вдосконалення процесу виховання, його практичної спрямованості в соціокультурних умовах свого часу [6, с.28].

Відтак, враховуючи внесок М.І Демкова у становлення теоретичних основ історії педагогіки та його вплив на вектори подальшого розвитку науки у кінці XIX – початку XX століття, ми робимо спробу виокремити та проаналізувати особливості розгляду педагогічних персоналій у його праці «Старые и новые педагоги, их жизнь мысли и труды» (1912), жанр якої сам учений охарактеризував як «Очерки деятельности и избранные места из трудов прежних и новых, иностранных и русских педагогов, с 28 портретами».

У передмові до цього посібника автор чітко вказує на його практичне призначення, адресуючи книгу тим, хто навчає і навчається у народних школах. М.І.Демков вказує: «Мысль о том, чтобы сделать лучших западноевропейских и русских педагогов доступными для крестьян, прошедших народную школу, меня давно занимала. Среди других вопросов, нужных для грамотного крестьянина, важное место имеет и вопрос о правильном воспитании и учении, именно тот вопрос, которым интересовались педагог, начиная с Сократа и кончая Ушинским. Если же принять во внимание, что обязанности воспитания очень рано падают на долю крестьянских мальчиков девочек, то является очень странным, почему школьные хрестоматии, отводя место статьям историческим, литературным, географическим, естественно-историческим, очень мало уделяют внимания статьям педагогическим» [1, с. 3] Відтак, автор присвячує цю працю передусім майбутнім сільським вчителям та тим учням народних шкіл, які відчують потяг до педагогічної діяльності, з метою їх ознайомлення із головними завданнями освіти і виховання на основі ідей видатних зарубіжних та вітчизняних педагогів. Обґрунтовуючи свій намір зробити теоретичний матеріал хрестоматії доступним для розуміння учнів шкіл з 4-річним, 5-річним та 6-річним терміном навчання, М.І.Демков ставив перед собою завдання, враховуючи реальність та конкретність мислення школярів, на основі короткого опису життєписів та розгляду праць видатних педагогів ознайомити читацьку аудиторію із актуальними для означеного часового проміжку педагогічними поняттями та ідеями.

Посібник є об'ємною за обсягом працею (185 сторінок), яка складається із передмови, вступної статті «Что такое педагогика и для чего она нужна. Значение знания, науки, школы», та двох частин «Иностранные педагоги» та «Русские педагоги». До першої частини М.І Демков зараховує Сократа, Платона, Аристотеля, Квінтіліана, св. Василя Великого, св. Іоанна Златоуста, М.Монтеня, А.Коменського, Дж.Локка, Фенелона, Ж.Ж. Руссо, Г.Песталоцці, Белля і Ланкастера, Фр.Фребеля та А.Дістервега. У другій частині розглянуто біографію та педагогічні погляди Володимира Мономаха, Симеона Полоцького, Ф. Янковича-де-Мірієво, Г.Сковороди, Архієпископа Євсеєва, М.Пирогова, П.Редкіна, П.Юркевича, К.Ушинського, В.Стоюніна, М.Корфа, В.Водовозова, М.Бунакова, С.Миропольського та С.Рачинського. До кожного із перерахованих прізвищ автор подав невелику за обсягом статтю, яка починається із описової характеристики життєдіяльності конкретного педагога, перерахування його основних педагогічних праць, їх загальний зміст. Більшу частину статті складає висвітлення і характеристика тих ідей про освіту і виховання, які набули резонансу в час їх висловлення та мали практичне значення, з точки зору автора, для педагогічного дискурсу часу видання посібника (1912).

Представлені М.І.Демковим життєписи ми не можемо віднести до зразків наукової біографії, особливо у частині «Іноземні педагоги» оскільки ці відомості є здебільшого дійсно простим перерахуванням послідовності подій в житті того чи іншого педагога, включаючи рік народження та смерті, дитячі роки, соціальна приналежність, початок професійної діяльності тощо. Поступово у канву біографічних відомостей автор уводить назви та роки появи праць конкретної постаті та кількома реченнями висвітлює їх зміст; далі ж по тексту починається деталізація наукового внеску персоналії, перераховуються і стисло характеризуються ті провідні ідеї та погляди, які мали змістове навантаження для реалій кінця ХІХ століття. Таку стислість та описовість, з нашої точки зору, можна вважати певним досягненням автора, який намагався адаптувати достатньо складну для сприйняття інформацію до рівня розуміння учнів народних шкіл, намагався зробити доступними і максимально цікавими ті аспекти педагогічної спадщини конкретної постаті які вважав вагомими у педагогічній підготовці вчителів народних шкіл.

Необхідно відзначити, що відомості про життєдіяльність вітчизняних педагогів у другій частині посібника «Русские педагоги» були подані автором у іншому ракурсі. Виходячи із того, що ці постаті були ближчими для аудиторії за національною приналежністю і більшість із них були сучасниками автора, життєписи набувають таких характерних рис: з'являються відомості про сімейні зв'язки тієї чи іншої персоналії, виокремлюються ті члени родини, які мали вплив на формування особистості педагога в дитячі та юнацькі роки, конкретизуються відомості про роки навчання, вчителів, друзів конкретного педагога, подекуди наведено цікаві факти із його шкільного та університетського життя, виокремлюються фактори становлення педагогічних поглядів того чи іншого діяча та їх трансформація під впливом професійної діяльності. Матеріал цієї частини хрестоматії також характеризується стислістю та описовістю, проте можемо констатувати вже наявність певних елементів наукового аналізу біографії особи: прагнення якомога точніше описати суспільно-історичні умови, в яких жила і працювала та чи інша особистість; конкретизація сукупності факторів формування і становлення в даному процесі її світоглядної системи; ідентифікація тих ключових аспектів творчої спадщини конкретної персоналії, які дійсно мали вплив на подальший розвиток наукового дискурсу і виникнення в ньому інноваційних явищ. Ефективне виконання цього завдання давало можливість М.І.Демкову створити досить виразну характеристику персоналії, яка дозволяла побачити максимально широкий спектр можливих особистісних, суспільно-історичних, професійних, наукових зв'язків, дозволяючи наступним поколінням дослідників інтерпретувати їх значимість.

Таким чином автор зробив переконливу спробу визначити внесок конкретного педагога у розвиток науки і освіти певної епохи, показати його вплив як цілісної особистості на розвиток науки і освіти за конкретних суспільних умов та оцінити роль педагога в науково-освітньому соціумі його історичної епохи.

Підсумовуючи, слід зазначити, що посібник М.І.Демкова «Старые и новые педагоги, их жизнь мысли и труды» (1912) є цінним джерелом для визначення динаміки вивчення педагогічних персоналій у вітчизняному історико-педагогічному дискурсі, оскільки містить інформацію як про вибір педагогів, спадщина яких була актуальною у кінці ХІХ – початку ХХ

століття, так і про алгоритм дослідження цих постатей як педагогічних персоналій у взаємоперетині особистісних, суспільних, гносеологічних аспектів наукового розгляду. Виходячи із завдань, які ставив перед собою автор при створенні цього посібника, можна констатувати, що викладу теоретичного матеріалу притаманна функціонально-раціональна складова, тобто набуття ретроспективними відомостями перспективного характеру з тією метою, щоб історико-педагогічне знання сприяло вирішенню актуальних в контексті періоду кінця XIX – початку XX століття педагогічних завдань. На основі структурно-змістових характеристик праці М.І.Демкова можна стверджувати не тільки про наявність певної дослідницької платформи щодо вивчення ідей та поглядів вітчизняних та зарубіжних педагогів, але і про появу алгоритму вивчення педагогічної персоналії з наявністю оцінки автором трактованих подій, фактів, явищ, співвіднесення їх між собою, з суспільними умовами у часових та просторових координатах.

Список використаної літератури

1. Демков М.И. «Старые и новые педагоги, их жизнь мысли и труды»/ М.И.Демков – Москва : Изд. А.Д.Ступина, 1912. – 185 с. **2. Бобрышов С.В.** Становление историко-педагогической науки в России как отражение генезиса ее предмета (вторая половина XIX - начало XX вв.) / С.В.Бобрышов// Историко-педагогический журнал.- 2012. - № 3.- С.54-70; **3. Гупан Н.М.** Українська історіографія історії педагогіки/ Н.М.Гупан – К.: АПН, 2002. – 224 с. **4. Сухомлинська О.** Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. / Ольга Сухомлинська . – Київ. :А.П.Н., 2003.– 68 с. **5. Українська педагогіка в персоналіях : У 2 кн. Кн.1 : Навч. посібник / За ред. О.В.Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – 624с. **6. Федотова И. Б.** Становление и развитие истории педагогики в России : вторая половина XIX - начало XX веков : дисс... доктора педагогических наук : 13.00.01 / Федотова Ирина Борисовна. - Пятигорск, 2012. - 312 с. **7. Ярошевский М.Г.** Биография ученого как науковедческая проблема/М.Г.Ярошевский // Человек науки. - М., 1974. – С. 19-57.**

Белан Г.В. До проблеми дослідження педагогічної персоналії у дискурсі вітчизняної історико-педагогічної науки (кінець XIX – початок XX ст. (1917 р.)

Стаття є стислим викладом результатів наукової розвідки, присвяченій становленню та особливостям дослідження педагогічної персоналії в історико-педагогічному науковому дискурсі (кінець XIX – початок XX ст. (1917 р.). У статті представлено методологічні основи, зміст, закономірності, напрями вивчення педагогічної персоналії крізь призму поглядів провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Автор конкретизує витоки становлення біографічного методу як інструменту наукового дослідження персоналії, передумови та специфіку використання біографічного методу у вітчизняному історико-педагогічному дискурсі на основі матеріалу щодо життєпису та педагогічної спадщини видатних учених різних епох, вміщених у посібнику М.І.Демкова «Старые и новые педагоги, их жизнь мысли и труды» (1912).

Ключові слова : персоналія, методи дослідження, біографія, біографія педагога, історико-педагогічна наука.

Белан А.В. К проблеме исследования педагогической персоналии в дискурсе отечественной историко-педагогической науки (конец XIX - начало XX в. (1917)

Статья является кратким изложением результатов научного исследования, посвященной становлению и раскрытию особенностей исследования педагогической персоналии в историко-педагогическом научном дискурсе (конец XIX - начало XX в. (1917)). В статье представлены методологические основы, содержание, закономерности, направления изучения педагогической персоналии сквозь призму взглядов ведущих отечественных и зарубежных ученых. Автор конкретизирует истоки становления биографического метода как инструмента научного исследования персоналии, предпосылки и специфику использования биографического метода в отечественном историко-педагогическом дискурсе на основе материала по биографии и педагогическому наследию выдающихся ученых разных эпох, помещенных в пособие М. И.Демкова «Старые и новые педагоги, их жизнь, мысли и труды» (1912).

Ключевые слова: персоналия, методы исследования, биография, биография педагога, историко-педагогическая наука.

Belan H. To the problem of the pedagogical personnel's investigation in the discourse of the national historical and pedagogical science (late XIX - early XX cent. (1917)

The article is a short summary of the results of scientific investigation, dedicated to the formation and main characteristics of pedagogical research of the personnel in historical and pedagogical scientific discourse (late XIX - early XX century. (1917)). The article presents methodological bases, content, patterns, lines through the study of pedagogical personnel perspective views of leading domestic and foreign scientists. By specifying the origins of becoming of the biographical method as a tool of scientific research of the personnel, conditions and specific use of biographical method in the national historical and pedagogical discourse based material for biographies and educational heritage of outstanding scientists of various epochs, placed in the manual of M. I.Demkov "Old and New teachers, their life and thoughts proceedings" (1912). This book is a valuable source for studying the dynamics of investigation of the pedagogical personnel in the national historical and pedagogical discourse, because it contains information as for the choice of pedagogues, whose heritage was relevant in the late XIX - early XX century, and represents the algorithm research of these figures as pedagogical personnel in personal, social, epistemological aspects of scientific review. Based on structural and semantic characteristics of M.I.Demkov's work one could argue not only the presence of a research platform to study the ideas and views of domestic and foreign teachers, but also the appearance algorithm study of educational personnel to the presence of the author reviews interpreted events, facts, events, correlation between them, with social conditions in time and space coordinates.

Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2015.

Keywords: personalities, methods, biography, teacher's biography, historical and pedagogical science.